

*Луц Д. М.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
Запорізького національного університету*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

Анотація. Одним із пріоритетних напрямів розвитку аграрного сектору в Україні є збільшення обсягів виробництва органічної продукції. Як засвідчує статистика, в нашій державі спостерігається тенденція до зростання кількості сільськогосподарських підприємств, які переходять на виробництво органічної продукції. Так, за даними моніторингу, проведеного Мінекономіки, у 2019 році загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом та перехідного періоду становила близько 468 тис. га (1,1% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України). При цьому нараховувалося 617 операторів органічного ринку, з них 470 – сільськогосподарські виробники [1].

Цілком очевидним є те, що перехід на органічне виробництво є тривалим та не гарантує швидкої віддачі, що значною мірою відлякує аграрних виробників. Отже, суттєвого значення набувають стимулюючі заходи. У цьому ключі можна констатувати, що Україна перебуває на початковій стадії формування заходів щодо підтримки органічного виробництва. Дослідження правових аспектів європейського досвіду реалізації такого протекціонізму дає підстави стверджувати про підтримку органічного виробництва на наднаціональному, державному та локальному рівнях.

Потреба розвитку органічного виробництва знайшла своє закріплення у статті 404 Глави 17 Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка передбачає необхідність заохочення сучасного та сталого сільськогосподарського виробництва у частині поширення методів органічного виробництва і використання біотехнологій.

Усвідомлюючи те, що відсутність державної підтримки сільськогосподарських виробників під час переходу на виготовлення екологічно чистої продукції значно стримує розвиток цієї галузі, держава робить кроки до внесення змін до законодавчої бази та передбачає у бюджеті кошти на підтримку органічного виробництва у поточному році. Разом із тим вважаємо, що позитивних зрушень у відповідній галузі можна домогтися лише шляхом консолідації державних та регіональних напрямів підтримки.

Отже, постає необхідність у дослідженні організаційно-правових засад підтримки розвитку органічного виробництва у державі на регіональному рівні.

Ключові слова: органічне виробництво, підтримка органічного виробництва на регіональному рівні, програми підтримки органічного виробництва, органічна продукція.

Однією із вимог, які висуває перед Україною європейська спільнота, є необхідність переходу на європейські стандарти

виробництва сільськогосподарської продукції. Серед поставлених завдань є зростання частки органічної продукції. Базовим для органічного напрямку вітчизняного сільського господарства є Закон України від 10 липня 2018 р. «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Відповідно до ст. 8 цього Закону «державна підтримка може надаватися операторам у рамках загальнодержавних та регіональних програм за рахунок і в межах видатків за бюджетними програмами, спрямованими на підтримку розвитку сільськогосподарських товаровиробників» [2].

Отже, можемо стверджувати, що вказаним законодавчим актом закладений фундамент відповідної підтримки розвитку галузі органічного виробництва. Водночас мусимо констатувати, що в Україні відсутня державна цільова програма підтримки аграрного комплексу. Протягом тривалого часу йдуть публічні обговорення програми, але до її прийняття справа так і не дійшла. Проте у 2020 році були внесені зміни до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», якими, зокрема, ст. 17/-2 було доповнено п. 9 «Державна підтримка виробників органічної сільськогосподарської продукції», яка здійснюється шляхом: виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь та/або одну голову великої рогатої худоби; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на проведення сертифікації органічного виробництва; відшкодування до 30 відсотків вартості витрат на придбання дозволених для використання засобів захисту рослин та добрив, насіння, садивного матеріалу та кормів.

17 вересня 2020 р. на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики було презентовано пропозиції Мінекономіки щодо державної підтримки аграрної галузі на 2021–2023 рр. Стратегія міністерства передбачає доповнення підтримки новими програмами та розширення напрямів за діючими програмами, які передбачають і заходи з підтримки органічного виробництва [3].

Водночас ми поділяємо позицію, висловлену С.В. Миловановим, суть якої полягає у тому, що більшість провідних країн світу поєднують державну та регіональну підтримку органічного сектору, розуміючи важливість системного підходу на кожному рівні управління в країні [4, с. 63].

Вважаємо, що важливим аспектом підтримки органічного виробництва є наявність відповідних заходів у регіональних програмах підтримки агропромислового комплексу, які затверджуються обласними радами. Отже, метою статті є дослі-

дження організаційно-правових засад підтримки розвитку органічного виробництва на регіональному рівні.

У вітчизняній правовій науці спостерігається певний брак праць, які би приділяли увагу досліджуваній тематиці. Водночас наявні суттєві напрацювання таких учених, як А.П. Гетьман, В.Ю. Уркевич, М.В. Шульга, В.В. Носік, В.М. Єрмоленко, А.С. Овчаренко, Т.К. Оверковська та інші, у працях яких серед іншого йдеться і про заходи підтримки органічного виробництва. Важливими є дослідження, в яких йдеться про світовий досвід. У цьому аспекті на окрему увагу заслуговує стаття Є.В. Милованова «Регіональна підтримка органічного агро-виробництва у світі» та А.С. Овчаренка «Міжнародні та регіональні програми підтримки та популяризації органічного виробництва». Безперечним надбанням останніх років є монографія «Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення» (Харків, 2020).

Досліджувана проблематика розглядалася і в рамках науково-практичних конференцій. Зокрема, 21 лютого 2018 р. в Національній Академії державного управління при Президенті України відбулася науково-практична конференція «Регіональна підтримка органічного виробництва в Україні: найкраща практика та рекомендації».

На регіональному рівні лише Чернігівська область має затверджену програму фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2015–2020 рр., метою якої є збільшення частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства області та забезпечення населення продуктами харчування, що безпечні для здоров'я [5]. Як йдеться у звіті про виконання відповідної програми за 2019 рік, «за час дії Програми збільшилася кількість виробників, які фактично виробляють органічну продукцію: зернові та олійні культури, ягідну, молочну та м'ясну продукцію, – з 6 до 12 суб'єктів. У 2019 році розширилося коло органічної продукції за рахунок ягідних культур, дикорослих ягід та грибів, яких зібрано та експортовано на 93% більше, ніж у 2018 році. У виробників органічної продукції на 16% збільшилася кількість ВРХ та на 29% – виробництво молочної продукції. Вперше в області сертифіковане виробництво курячого м'яса та яєць. До когорти органічних виробників приєдналися 2 підприємства, що виробляють мікробіологічні препарати для сільськогосподарського виробництва». Фактичний обсяг підтримки з обласного бюджету у 2019 році становив 250 тис. грн. [6].

Досвід Чернігівської області почали переймати й інші області. Так, як зазначається на сайті Черкаської обласної державної адміністрації, команда Департаменту агропромислового розвитку обласної державної адміністрації започатковує підготовку проєкту обласної програми з розвитку та підтримки органічного виробництва в регіоні, вивчає позитивний досвід у цій сфері та запрошує охочих долучитись до перспективного напрямку діяльності [7].

Більшість областей України передбачають комплекси заходів зі стимулювання розвитку органічного виробництва в рамках загальних регіональних програм із підтримки агропромислового комплексу та розвитку сільських територій.

Регіональною програмою розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2019–2023 роки «Аграрна Одещина», затвердженою рішенням Одеської обласної ради від 21 грудня 2018 р. № N 837-VII передбачено можливість бюджетної підтримки виробників органічної продукції з метою

популяризації органічного сільського господарства та розвитку органічного сектору аграрної економіки. Серед очікуваних результатів є збільшення площ органічних сільськогосподарських земель, нарощування обсягів виробництва органічної продукції. На підтримку заходів, спрямованих на запровадження та розвиток органічного сільськогосподарського виробництва і біологічних методів захисту рослин, планується спрямувати 2,5 млн грн. [8].

Окрім цього, розвитку органічного виробництва приділяється увага і у стратегії розвитку Одеської області на період 2021–2027 років, затвердженій рішенням Одеської обласної ради від 03 березня 2020 р. № 1228-VII [9].

Програма розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2016–2020 рр., затверджена рішенням Житомирської обласної ради від 7 березня 2018 р. № 938, містить окремий підрозділ, який присвячений органічному виробництву. Цілоком і повністю поділяємо позицію розробників програми, що основними проблемами у цій галузі є: недостатня сформованість законодавчої бази у сфері органічного виробництва; недостатній рівень професійних знань і досвіду роботи господарюючих суб'єктів щодо ведення органічного виробництва в сучасних умовах та відсутність ефективної системи підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері органічного виробництва; низький рівень інформованості населення щодо можливостей і перспектив розвитку органічного виробництва в регіоні; відсутність відповідних інституційно-правових, фінансово-економічних та соціально-психологічних умов, необхідних для розвитку органічного землеробства; недостатній рівень розвитку інвестиційної інфраструктури, необхідної для підтримки органічного виробництва.

Вважаємо, що перелічена проблематика є актуальною не лише для Житомирської області, а й у межах всієї країни.

Програма передбачає фінансову підтримку господарюючим суб'єктам у сфері органічного виробництва для часткового відшкодування вартості витрат на сертифікацію відповідності виробництва органічної продукції та часткове відшкодування вартості органічного насінневого матеріалу як за рахунок коштів обласного бюджету (737 тис. грн. на 2016–2020 роки), так і за рахунок не бюджетних джерел (31 мільйон гривень на 2016–2020 роки) [10].

Виходячи зі звіту за 2019 рік в рамках програми було здійснене часткове відшкодування вартості витрат на придбання сертифіката відповідності виробництва органічної продукції та придбання органічного насінневого матеріалу на суму 154,82 тис. грн. трьома сільськогосподарськими підприємствами.

Доволі комплексно до вирішення питання підтримки органічного виробництва підійшли у Полтавській області де передбачається окремий напрям «Розвиток органічного землеробства та виробництво органічних продуктів харчування». У рамках програми передбачається компенсація в розмірі 100% понесених витрат у зв'язку із проведенням та підтвердженням відповідності виробництва органічної продукції (сировини) та отриманням сертифіката відповідності у рослинництві, тваринництві та переробці сільськогосподарської продукції, в тому числі у перехідний період, незалежно від видів сільськогосподарської діяльності та видів продуктів переробки.

Також Полтавська область є єдиною в Україні де передбачається компенсація в розмірі 20% вартості поставле-

ної органічної продукції дитячим дошкільним, шкільним, медичним та соціальним закладам області на умовах державних закупівель, яка надається за умови співфінансування з місцевих бюджетів в обсязі не менше 10% вартості поставленої продукції. Орієнтовна сума підтримки складає 1,0 млн. грн. на рік. [11].

Обласна програма розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2018–2023 роки, затверджена рішенням Кіровоградської обласної ради від 22 серпня 2017 р. № 350, серед основних завдань передбачає:

- впровадження нових технологій сільськогосподарського виробництва, які максимально включають природоохоронні вимоги та орієнтовані на досягнення екологічного балансу (безполіцевий обробіток ґрунту, контурно-меліоративна організація території землекористування, органічне сільгоспвиробництво тощо);

- забезпечення органічних підприємств зручною та ефективною науково-дослідною підтримкою та підготовкою фахівців із питань ведення органічного виробництва шляхом запровадження спеціальних програм та курсів;

- надання кредитів на витрати, пов'язані з виробництвом органічної продукції [12].

У Львівській програмі підтримки та розвитку агропромислового виробництва на 2016–2020 роки передбачено надання кредитів на витрати, пов'язані з виробництвом органічної продукції [13].

Програма розвитку агропромислового комплексу Хмельницької області на 2017–2021 роки, затверджена рішенням Хмельницької обласної ради від 23 березня 2017 р. № 19-11/2017, містить окремий розділ «Розвиток органічного виробництва». Цілком слушно в програмі підмічається, що «соціальною перевагою органічного виробництва є те, що воно має високий потенціал для підвищення рівня зайнятості сільського населення і поживлення роботи дрібних фермерських господарств. Разом зі зростанням органічного сектору зростатиме і працевлаштування місцевого населення, оскільки органічне землеробство менш механізоване і потребує більше ручної праці».

Одним із заходів, які представлені в програмі, є проведення та підтвердження відповідності виробництва органічної продукції (сировини) [14].

Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Рівненської області на 2018–2022 роки, затверджена рішенням Рівненської обласної ради від 18 травня 2018 р. № 937, окрім запланованих коштів на часткову компенсацію сертифікації продукції передбачає компенсацію понесених витрат суб'єктом господарювання, який переходить на органічне виробництво, пов'язаних із здійсненням заходів з агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення, але не більше 3300 гривень за ділянку площею до 30 гектарів – 66 тис. грн. Також передбачаються кошти у розмірі 40 тис. грн. на пропагування розвитку органічного виробництва, інформаційно-консультаційне забезпечення суб'єктів господарювання з питань виробництва органічної продукції [15].

Значна частина регіональних програм передбачає кошти суто на часткову компенсацію витрат, які пов'язані із сертифікацією органічної продукції (Сумська, Волинська, Івано-Франківська, Чернівецька, Тернопільська області).

Виходячи із довідки про хід виконання у 2019 році програми розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Сумської області на період до 2020 року, затвердженої рішенням Сумської обласної ради від 27 квітня 2018 р., 4 суб'єкти господарювання агропромислового комплексу на часткове відшкодування витрат, пов'язаних із отриманням сертифікату на виробництво органічної продукції, отримали із обласного бюджету підтримку на загальну суму 39,833 тис. грн. [16].

Розвиток напряму виробництва органічної сільськогосподарської продукції передбачений і в рамках програми розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016–2021 роки. На часткове відшкодування вартості послуг із сертифікації виробникам органічної продукції планується виділити 300 тис. грн. у рамках дії програми [17].

Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Івано-Франківської області на 2021 р. затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 25 вересня 2020 р. № 1569-37/2020, передбачає часткове відшкодування вартості витрат при органічному виробництві з обласного бюджету у розмірі один мільйон гривень [18].

Часткова компенсація сертифікації органічної продукції передбачається і Комплексною програмою підтримки розвитку сільського господарства Чернівецької області на 2017–2022 роки, затвердженою рішенням Чернівецької обласної ради від 14 листопада 2017 р. № 195-17/17. [19].

Програмою розвитку агропромислового комплексу Тернопільської області на 2021–2025 роки, затвердженою рішенням Тернопільської обласної ради від 23 грудня 2020 р. № 36, передбачається збільшення кількості операторів органічної продукції з 18 до 38 за рахунок часткового відшкодування вартості сертифікації органічного виробництва, на яке пропонується витратити 300 тис. грн. щорічно [20].

Серед програм, які не передбачають заходів із фінансової підтримки розвитку органічного виробництва в регіонах, є програма підтримки агропромислового комплексу Дніпропетровської області у 2017–2021 роках, затверджена рішенням Дніпропетровської обласної ради від 02 грудня 2016 р. № 120-7/VII [21], комплексна програма розвитку сільського господарства та сільських територій Київської області на 2021–2023 роки «Дієвий аграрій – успішна громада», затверджена рішенням Київської обласної ради від 24 грудня 2020 р. № 037-01-VIII. [22], комплексна програма підтримки та розвитку агропромислового комплексу Запорізької області на 2019–2020 роки [23], Програма розвитку та підтримки агропромислового комплексу Луганської області на 2017–2020 роки, затверджена розпорядженням Луганської обласної державної адміністрації (Луганської обласної військово-цивільної адміністрації) від 8 червня 2017 року № 357 [24], комплексна програма економічного розвитку сільських територій Донецької області на 2018–2020 роки, затверджена розпорядженням Голови Донецької обласної державної адміністрації (Донецької обласної військово-цивільної адміністрації) від 8 травня 2018 року № 588/5-18 [25], Програма розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016–2020 роки, затверджена рішенням Вінницької обласної ради від 11 лютого 2015 р. № 40 [26], програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у Черкаській області на період до 2020 року, затверджена рішенням Черкаської обласної ради [27].

У Харківській, Херсонській, Миколаївській та Закарпатській області відсутні обласні програми з підтримки АПК.

Світовий досвід засвідчує важливість підтримки органічного виробництва на регіональному рівні. Так, досліджуючи відповідне питання на прикладі Німеччини, Є.В. Милованов стверджує, що «досить вагомим фактором у питанні розвитку органічного сектору країни вважаємо можливість прийняття рішень щодо збільшення підтримки на рівні федеральних земель, оскільки досвід показує важливість можливості розподілення коштів на регіональному рівні [4, с. 70].

Суттєва роль підтримці органічного виробництва на регіональному рівні приділяється у Швейцарії. Так, у 2017 р. 6 із 26 кантонів у різний спосіб фінансово підтримували господарства на час перехідного періоду. Зокрема, надається одноразовий внесок у розмірі від 2000 до 20 000 швейцарських франків. Окрім основної підтримки, кантони Золотурн, Швіц, Урі та Цюрих виплачують субсидії на 1 га використаних земель. Також швейцарські кантони підтримують окремі проекти розвитку [4, с. 70, 71].

Підводячи підсумок, пропонуємо таку класифікацію наявних регіональних програм за рівнем підтримки сфери органічного виробництва:

– прямі програми підтримки органічного виробництва (Чернігівська область);

– підтримка органічного виробництва на рівні загальних програм із підтримки АПК та розвитку сільських територій (Одеська, Житомирська, Полтавська, Кіровоградська, Сумська, Львівська, Хмельницька, Волинська, Рівненська, Івано-Франківська, Тернопільська, Чернівецька області);

– відсутність згадки про органічне виробництво на рівні загальних програм із підтримки АПК та розвитку сільських територій (Вінницька, Дніпропетровська, Київська, Запорізька, Луганська, Донецька, Черкаська області);

– відсутність регіональних програм підтримки АПК (Харківська, Херсонська, Миколаївська, Закарпатська області).

Аналіз матеріалу дає підстави стверджувати, що термін дії значної частини регіональних програм спливає, що актуалізує питання розроблення та прийняття нових програм, які серед іншого мають містити заходи щодо підтримки розвитку органічного виробництва у відповідних регіонах як пріоритетного напрямку виробництва, визнаного у межах всієї країни.

Література:

1. Органічне виробництво в Україні : веб-сайт. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/naryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (дата звернення: 08.02.2021).
2. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19> (дата звернення: 08.02.2021).
3. На аграрному комітеті представили програми держпідтримки АПК на 2021–2023 роки. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f6ee5274-a9b8-4731-a3f2-ab97171cd91e&title=NaAgrarnomuKomitetiPredstaviliProgramiDerzhpodtrimkiApkNa2021-2023-Roki> (дата звернення: 08.02.2021).
4. Є.В. Милованов. Регіональна підтримка органічного агровиробництва в світі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Ужгород, 2018. № 3. С. 63–74.
5. Про програму фінансової підтримки органічного виробництва в Чернігівській області на 2015–2020 рр. : Рішення Чернігівської обласної ради від 29 квітня 2015 р. URL: <https://chor.gov.ua/normativni-dokumenti/rishennya/item/2803-pro-prohramufinansovoi-pidtrymky-orhanichnoho-vyrobnytstva-v-cher> (дата звернення: 08.02.2021).
6. Агрортал Чернігівщини : веб-сайт. URL: <http://apk.cg.gov.ua/index.php?id=19928&tp=1&pg=> (дата звернення: 08.02.2021).
7. В обласному департаменті АПК беруться за розробку програми підтримки органічного виробництва : веб-сайт. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/v-oblasnomu-departamenti-apk-berutsya-za-rozrobku-programi-pidtrimki-organichnoho-virobnictva/> (дата звернення: 08.02.2021).
8. Про затвердження регіональної Програми розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2019–2023 роки «Аграрна Одещина» : Рішення Одеської обласної ради від 21 грудня 2018 р. № N 837-VII. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/837-VII.pdf> (дата звернення: 08.02.2021).
9. Про затвердження стратегії розвитку Одеської області на період 2021 – 2027 роки : Рішення Одеської обласної ради від 03 березня 2020 р. №1228-VII. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-period-2021-2027-roky.pdf> (дата звернення: 08.02.2021).
10. Про Програму розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2016–2020 рр. : Рішення Житомирської обласної ради від 7 березня 2018 р. N 938. URL: <https://zt.gov.ua/index.php/ofitsijni-dokumenti/normativni-dokumenti/rishennya-oblasnoji-radi/11638-No-938-pro-programu-rozvytku-agropromislovogo-kompleksu-zhitomirskoyi-oblasti-na-2016-2020-roki.html> (дата звернення: 08.02.2021).
11. Про Програму розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 року (в новій редакції) : Рішення Полтавської обласної ради від 12 жовтня 2017 р. № 552. URL: https://oblrada.pl.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=9397:1-plenarne-zasidannya-18-sesiyi-7-sklikannya-12102017-roku&catid=86:rishennja-sesij-oblasnoyi-radi-vii-sklikannya&Itemid=201 (дата звернення: 08.02.2021).
12. Про затвердження обласної програми розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області на 2018–2023 роки : Рішення Кіровоградської обласної ради від 22 серпня 2017 р. № 350. URL: <http://apk.kr-admin.gov.ua/doc/350.pdf> (дата звернення: 08.02.2021).
13. Про затвердження Комплексної програми підтримки та розвитку агропромислового виробництва у Львівській області на 2016–2020 роки : Рішення Львівської обласної ради від 01 березня 2016 р. URL: <https://docs.google.com/document/d/1b1kIH6p9LBMHBCuukbTNxwHpxYVXS65eMAHMS1Xzc/edit> (дата звернення: 08.02.2021).
14. Про програму розвитку агропромислового комплексу Хмельницької області на 2017–2021 роки : Рішення Хмельницької обласної ради від 23 березня 2017 р. № 19-11/2017. URL: <https://www.apr.adm-km.gov.ua/uploads/files/Rikhena.pdf> (дата звернення: 08.02.2021).
15. Про Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу Рівненської області на 2018–2022 роки : Рішення Рівненської обласної ради від 18 травня 2018 р. № 937. URL: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/937-pro-kompleksnu-programu-rozvytku-agropromislovogo-komple> (дата звернення: 08.02.2021).
16. Про програму розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Сумської області на період до 2020 року : Рішення Сумської обласної ради від 27 квітня 2018 р. URL: <http://www.vin.gov.ua/dep-apr/161-1-departament-ahropromislovoho-rozvytku-oblderzhadministratsii/1610-oblasni-prohramy-pidtrymky-apk> (дата звернення: 08.02.2021).
17. Про Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016–2021 рр. : Рішення Волинської обласної ради від 10 березня 2016 р. N 3/23. URL: <http://agrovoly.gov.ua/article/kompleksna-programa-rozvytku-agropromislovogo>

- kompleksu-volynskoyi-oblasti-na-2016-2021-roku (дата звернення: 08.02.2021).
18. Про Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Івано-Франківської області на 2021 р.: Рішення Івано-Франківської обласної ради від 25 вересня 2020 р. № 1569-37/2020. URL: http://www.if.gov.ua/files/uploads/KOMPLEKSNA%20ПРОГРАМА_фін.pdf (дата звернення: 08.02.2021).
  19. Про Комплексну програму підтримки розвитку сільського господарства Чернівецької області на 2017–2022 роки : Рішення Чернівецької обласної ради від 14 листопада 2017 р. № 195-17/17. URL: <https://bukoda.gov.ua/page/99> (дата звернення: 08.02.2021).
  20. Про затвердження Комплексної програми розвитку агропромислового комплексу Тернопільської області на 2021–2025 роки : Рішення Тернопільської обласної ради від 23 грудня 2020 р. № 36. URL: http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/789/program_apk.pdf (дата звернення: 08.03.2021).
  21. Про програму підтримки агропромислового комплексу Дніпропетровської області у 2017–2021 роках : Рішення Дніпропетровської обласної ради від 02 грудня 2016 р. № 120-7/VII. URL: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http%3A%2F%2Foblrada.dp.gov.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2016%2F12%2F%D0%B4%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%B4%D0%BE-%D1%80_%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%90%D0%9F%D0%9A.doc (дата звернення: 08.02.2021).
  22. Про затвердження Комплексної програми розвитку сільського господарства та сільських територій Київської області на 2021–2023 роки «Дієвий аграрій – успішна громада» : Рішення Київської обласної ради від 24 грудня 2020 р. № 037-01-VIII. URL: https://kor.gov.ua/robova_rady/rishennia/pro_zatverdzhennia_kompleksnoi_prohramy_rozvytku_silskoho_hospodarstva_ta_silskykh_terytorii_kyivskoi_oblasti_na_2021-2023_roky_diievyi_ahraryi_ushpishna_hromada.html (дата звернення: 08.02.2021).
  23. Про Комплексну програму підтримки та розвитку агропромислового комплексу Запорізької області на 2019–2020 роки : Рішення Запорізької обласної ради від 24 грудня 2019 р. № 22. URL: <https://zor.gov.ua/content/trydcyat-druga-cherhova-sesiya-somogorsklykannya-druge-plenarne-zasidannya> (дата звернення: 08.02.2021).
  24. Про затвердження Програми розвитку та підтримки агропромислового комплексу Луганської області на 2017–2020 роки : Розпорядження Луганської обласної державної адміністрації (Луганської обласної військово-цивільної адміністрації) від 8 червня 2017 року № 357. URL: http://loga.gov.ua/oda/documents/official/pro_zatverdzhennia_programi_rozvitku_ta_pidtrimki_agropromislovogo_kompleksu (дата звернення: 08.02.2021).
  25. Про комплексну програму економічного розвитку сільських територій Донецької області на 2018–2020 роки : Розпорядження Голови Донецької обласної державної адміністрації (Донецької обласної військово-цивільної адміністрації) від 8 травня 2018 року № 588/5-18. URL: https://www.agro.dn.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/dokument-588_0_5-18-id120264.pdf (дата звернення: 08.02.2021).
  26. Про програму розвитку особистих селянських, фермерських господарств, кооперативного руху на селі та дорадництва на 2016–2020 роки : Рішення Вінницької обласної ради від 11 лютого 2015 р. № 40. URL: <http://www.vin.gov.ua/dep-apr/161-1-department-ahropromislovoho-rozvytku-oblderzhadministratsii/1610-oblasni-prohramy-pidtrymky-apk> (дата звернення: 08.02.2021).
  27. Про програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у Черкаській області на період до 2020 року : Рішення Черкаської обласної ради від 24.04.2015 р. № 39-4/VI. URL: <http://www.oblrack.gov.ua/oblasn-programi> (дата звернення: 08.02.2021).

Luts D. Organizational and legal framework for state support of the development of organic production in Ukraine: regional level

Summary. One of the priority areas of development of the agricultural sector in Ukraine is increasing of organic products production. According to statistics, Ukraine demonstrates a tendency of growing number of agricultural enterprises that shift to the production of organic products.

It is quite obvious that the transition to organic production is long and does not guarantee a quick return, which, to a large extent, scares away agricultural producers. Therefore, incentives appear to be absolutely essential. In this regard, it can be stated that Ukraine is at the initial stage of forming measures to support organic production. The study of the legal aspects of the European experience of the implementation of such protectionism gives grounds to assert the support of organic production at the supranational, state and local levels.

Recognizing that the lack of state support for agricultural producers in the transition to the production of environmentally friendly products significantly hinders the development of this industry, the state is taking steps to amend the legislation and budget funds to support organic production in 2021. At the same time, we believe that positive changes in the corresponding sector can be achieved only by consolidating state and regional support.

Most regions of Ukraine provide a set of measures, which stimulate the development of organic production in the framework of general regional programs that support the agro-industrial complex and rural development. The analysis of the material gives grounds to claim that the in-force period of a significant part of regional programs is expiring soon, which raises the issue of development and adoption of new programs, which, among other things, should include a wider range of measures to support the development of organic production in the regions.

Thus, this article examines the organizational and legal framework for supporting the development of organic production in the country at the regional level.

Key words: organic production, support of organic production at the regional level, programs of support of organic production, organic products.